מפני שדרכן של שרצים לגלות ואין דרכן לכסות (אי נמי טעמא דהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה, מכוסה ובא ומצאה מגולה הא מצאה כמה שהניחה לא טומאה איכא ולא פסולה איכא) ואילו ספק מים מגולים אסורין ש"מ חמירא סכנתא מאיסורא ש"מ. *תנן התם ג' משקין אסורין משום גלוי מים ויין וחלב כמה ישהו ויהיו אסורין? כדי שיצא הרחש ממקום קרוב וישתה וכמה מקום קרוב? א"ר יצחק בריה דרב יהודה כדי שיצא מתחת אוזן כלי וישתה, ישתה הא קא חזי ליה? אלא ישתה ויחזור לחורו: *איתמר השוחט בסכין ונמצאת פגומה אמר רב הונא אפילו שיבר בה עצמות כל היום פסולה חיישינן שמא בעור נפגמה ורב חסדא אמר כשרה שמא בעצם נפגמה, בשלמא רב הונא לשמעתיה אלא רב חסדא מאי טעמא? אמר לך, עצם ודאי פוגם, עור ספק פוגם ספק לא פוגם הוי ספק וודאי *ואין ספק מוציא מידי ודאי, מתיב רבא לסייעיה לרב הונא טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי קודם לכן והא הכא דודאי טבל, ספק הוה עליה ספק לא הוה עליה, וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי: שאני התם דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל, ה"נ העמד בהמה על חזקתה ואימר לא נשחטה? הרי שחוטה לפניך, ה"נ הרי טבל לפניך, הא איתילידא ביה ריעותא, ה"נ איתילידא בה ריעותא? סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי מתיב *שחט את הושט ואח"כ נשמטה הגרגרת כשרה, נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הושט פסולה, שחט את הושט ונמצא הגרגרת שמוטה ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמטה אם לאחר שחיטה נשמטה, זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסול "כל ספק בשחיטה" לאתויי מאי, לאו לאתויי כה"ג? לא, לאתויי ספק שהה ספק דרס, ומאי

מפני שדרכן של שרצים לגלות · ואע"ג דאדם נמי דרכו לגלות איכא למיתלי באדם טהור, ובשרצים לטהר, ובאדם טמא לטמא, תלינן בתר רובא לטהר: ואין דרכן לכסות · הלכך רישא ליכא למיתלי בשרצים, וטמאים וטהורים שכיחי וחיישינן לטמאים אלמא במידי דאיסורא תלינן בתר רובא דשכיחי ואף על גב דלקולא: אי נמי טעמא דהניחה מגולה ומצאה מכוסה, מכוסה ומצאה מגולה, הא מצאה כמו שהניחה לא טומאה איכא ולא פסולה איכא ואילו ספק מים מגולין אסורין גרסינן ואע"ג דאיכא למימר אדם נכנס לשם וגילה אותה ושאר שרצים גילו אותה שאין בהן סכנה והוו להו נחשים מיעוטא, תלינן בנחשים ואסירי אי נמי פשיטא ליה דהוא עצמו גילה אותה ושהה בגילוי כדי שיכול נחש לשתות מהן דאמרינן לקמן דאסירי ואע"ג דמצאה כמו שהניחה: ש"מ חמירא סכנתא מאיסורא ש"מ · ואית דילפי להא דרב אשי דחמירא סכנתא מאיסורא מדקתני אם יכולה חולדה לשתות כו' פסולה ולא קתני טמאה דניחא ליה לתנא למיתלי בשרצים דשמעינן ממילא דאסורה משום סכנת נפשות ואע"ג דלגבי איסור קולא היא דלא מטמא ולא א] מיתלי באדם טמא ואע"ג דדרכו נמי לגלות משום דאי הוה קתני טמאה לא הוה שמעינן מיניה איסור סכנת נפשות ולא גריס ואילו ספק מים מגולין אסורין וקשיא לי בגויה טובא חדא דהא לרבנן חולדה קתני ולא נחש ולר"ג גופיה או חולדה או נחש קתני ואם יכולה חולדה לשתות ולא נחש כגון שמונחת על דף גבוה קתני נמי פסולה ולא טמאה והכא איבעי ליה למיתני טמאה דמאי סכנת נפשות ב] איכא דאקילו ביה גבי איסור טומאה ועוד בנחש נמי ליתני פסולה משום שרצים וטמאה משום אדם טמא ואשמועינן תרוייהו וניחוש נמי לאיסורא דהא רישא ג] מצי למיתלי באדם טהור ובאדם טמא ותלינן באדם טמא לחומרא אלא לאו שמע מינה טעמא לאו משום סכנה הוא אלא משום דתלינן ברובא דשכיחא: כמה ישהו · המים בגלויין היכא דהוא עצמו הניחן מגולים: הרחש · הנחש רחש תרגום של שרץ: מתחת אוזן כלי · חוששין שמא היה שם שרץ ושתה: הא קא חזי ליה · כיון שלא שהה ד] לשם (א) הנחש שיעור שיכול לחזור לחורו אלא כדי שיוכל לבא לשתות הא ודאי לא אתא דאי אתא הא קא חזי ליה ה] בחזרתו לחורו תחת אוזן הכלי בקרקע: השוחט בסכין ואח"כ נמצאת ו] פגומה · וידוע הוא שכששחט בדק קודם שחיטה ז] והיה יפה אבל לא בדק אחר שחיטה מיד: אפילו שבר בה עצמות · בין שחיטה לבדיקה אחרונה דאיכא למיתלי בעצמות פסולה השחיטה: שמא בעור ח] השחיטה: נפגמה · ונמצא שלא נשחטו הסימנים אלא נקרעו שהפגם קורע ט] וזבחת כתיב (דברים יב): בעצם נפגמה · באותו שיבר בה: כשמעתיה · דאמר לעיל (דף ט·) בחזקת איסור עומדת עד שיוודע לך במה נשחטה וזו נולד בה ספק בשחיטה: כל היום כולו · לאחר טבילה: בהמה לא איתרעאי · וכיון דלאו בגופה ממש אתיליד אלא בדבר אחר לא דמי לטבילה ולא אתי ספק דריעותא דסכין ומוציא אותו מידי שחיטה ודאית דודאי עלם פגם: שחט את הושט · בעוף שהכשרו בסימן אחד תו לא חיישינן לעיקור דשני והא דנקט שחיטה בושט ושמוטה בגרגרת הוא הדין דאפילו איפכא נמי אלא משום דגרגרת עבידא לאשתמוטי והכי מיתוקמא בהשוחט (לקמן כח·): נשמטה הגרגרת · תחלה הרי נטרפה: כהאי גוונא · שנולד בה ספק בסכין: ומאי

וישתה הא קא חזי ליה · בירושלמי מתרץ כחוש השערה וספיפון שמו ורשות נתנה לקרקע להבקע לפניו ולא נתנה רשות לכלי להבקע מפניו: טבל ועלה כו' · אך דהכא לא שייך לאתויי בפ' כל היד (נדה דף טו:) ובפרק כל הצלמים (ע"ז דף מח:) ובפ"ק דפסחים (דף ט·) דהתם נמי פריך ואין ספק מוציא מידי ודאי דשאני הכא דלחומרא אתא ספק איסורא ומוציא מידי ודאי היתר והנך דמייתי התם לא שייך לאתויי הכא דהתם הוי משום דהוי ספק הרגיל: עד שיאמר ברי לי · הכא לא מפליג בין טבל סמוך לחפיפה ללא טבל סמוך לחפיפה כדמפליג בפרק בתרא דנדה (דף סז:) דאמר רבא טבלה ועלתה ונמצאת עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחזור לחוף ולטבול ואם כו' ואומר ר"ת דהכא מיירי בנמצא בגוף והתם מיירי בנמצא בראש דחפיפה לא תקן עזרא אלא בראש כדאמרינן במרובה (ב"ק דף פב·) דאורייתא לעיוני דילמא מיקטר ומיקטר לא שייך אלא בראש ועוד נמי תנן *נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק ובפ' בתרא דנדה (דף סו:) אמר דאשה לא תחוף אלא בחמין אבל בקירי לא משום דמשרו מזייה אבל בשאר הגוף שייך טפי לשון הדחה כדאמר התם רבה לעולם ילמוד אדם בתוך ביתו שתהא מדיחה קמטיה במים ומשמע נמי קמטים דוקא אבל לא שאר הגוף ואע"ג דאיכא למימר דנקט קמטים לרבותא דאע"ג דביאת מים לא בעינן ראוי לביאת מים בעינן ליכא למימר הכי מדלא נקט אפילו קמטיה משמע קמטים דוקא והא דאמר רב נחמן לאמתא דודי חפרת (נדה דף סח·) משמע דכל הגוף בעי חפיפה התם לאו משום חובה אלא משום שהיתה רגילה לרחוץ בחמין כמו שנוהגים גם עכשיו לרחוץ כל הגוף בחמין ועוד אומר רבינו תם דהכא מיירי לטהרות ובנדה איירי לבעלה שהחמירו לטהרות יותר מלבעלה כמו שמשמע בנדה בכמה מקומות ועוד יש להעמיד הך דשמעתין בכהנים דאין בהן חפיפה משום שטובלין תמיד כדמשמע בירושלמי בריש פסחים: והא הכא דודאי טבל · פירוש קרוב לודאי הוא דטבל ספיר כיון שנתעסק באותו המין אח"כ: סכין אתרעאי בהמה לא אתרעאי · תימה דליכא לשנויי הכי אההיא דמקוה שנמדד ונמצא חסר דבריש נדה (דף ב:) דקאמר התם דכל הטהרות שנעשו על גביו למפרע טלן טמאות משום דהא חסר לפניך והעמד טמא על חזקתו ולא אמרינן מקוה אתרעאי אדם לא אתרעאי והכא נמי נימא העמד בהמה על חזקתה ואימא לא נשחטה דהרי הסכין פגום לפניך וי"ל דשאני התם דאיכא למימר חסר ואתאי כדקאמר התם ועי"ל דהכא טעמא משום דעצם ודאי פוגם וכ"ת התם נמי ודאי טבל כדקאמר הכא גבי טבל ועלה לא דמי דמה שנתעסק באותו המין אחר כך עושה אותו ודאי טבל דמסתמא מאותו מין שנתעסק בא אבל התם מה שייך לומר ודאי טבל הרי במקוה חסר טבל ואין זו טבילה והא דאמרינן בסמוך גבי רב יוסף דטרף עד תליסר חיותא י] איכא למימר דלא כרב חסדא דלרב חסדא אפילו בתרייתא כשרה לפי שקרוב לודאי דבעצם של מפרקת של בתרייתא אפגים לפי שבראשונות רגיל להזהר שלא לדחוק את הסכין בכח במפרקת לפי שעדיין צריך לשחוט אחרות אבל באחרונה לא חייש ועי"ל דמה לי אתיליד ריעותא בסכין ומה לי אתיליד ריעותא בבהמה אלא על כרחך הכי קאמר סכין אתרעאי פירוש ואיכא ספיקי טובא שמא בעצם נפגמה ואפילו בעור נפגמה שמא לא נשחטו הסימנין כנגד הפגימה והוי כספק ספיקא והשתא פריך שפיר בתר הכי כל ספק לאתויי מאי לאו לאתויי כה"ג דמשמע שבא לרבות אפילו דבר שטעה להתיר יותר מלאסור ומשני לא לאתויי ספק שהה ספק דרס ואף על גב דלא עביד דשהי ודריס דמסתמא שחט כדרך השוחטין ופריך מאי שנא כיון דתרוייהו קרובים לודאי להכשיר:

ודילמא

סב א מיי' פ"א מהלכות רוצח הלכה ז סמג עשין סח טוש"ע י"ד סימן קטז סעיף א [וברב אלפס ע"ז פרק שני דף שמ·]

סג ב ג מיי' שם הלכה יא [וברב אלפס שם]:

סד ד מיי' פ"ב מהלכות מקואות הלכה כג סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן[א] קצח סעיף י וע"ש בבאר הגולה:

סה ה מיי' שם הלכה כג:

סו ו מיי' פ"א מהלכות שחיטה הלכה יד טו סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן כד סעיף טו:

סז ז מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף יח:

סח ח מיי' שם הלכה יח:

נושא

בשוחט בסכין ונמצא פגום - האם אומרים ביזור נפגם (ופסול) [מיר מב:] או לא

תת נושא

ספק מוציא מידי ודאי

מבנה

קושיות ר' חסדא להקל בספק שנולד בסכין

שיטה מקובצת

א] ולא למתליה באדם טמא: ב] דמאי סכנת נפשות אשמועינן בה דאקיל לן גבי איסור טומאה: ג] דהא רישא איכא למיתלי: ד] כיון שלא שהה שיעור שיכול הנחש לחזור לחורו: ה] הא קחזי ליה האי בחורתו: ו] פגומה וידוע הוא שכששחט' נ"ב נ"א וידוע השוחט שבדקה קודם וכו': ז] קודם שחיטה והיתה יפה: ח] שמא בעור הבהמה נפגמה ונמצא: ט] שהפגם קורע וקרע כתיב וזבחת והס"ד. י] עד תליסר חיותא איכא דאמרי דלא כרב חסדא.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הא קא חזי וכו' לשם שיעור שיכול הנחש לחזור נמחק:

[רש"ל מ"ז וע"ש]

פתמות פ"ח מ"ד לקמן מט:

[לקמן מג:]

פסחים סי' ע"ו מא: נדה סוף: [יבמות יט: לח:]

לקמן כח: [תוספתא פ"ב]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] בכמן מפסס סי' ס"ד טוש"ע יו"ד סי' י"א וסי' קל"ט וע"ש בבאר הגולה ובש"ך ס"ק מ"ג כנ"ל:

רבינו גרשום

מפני שדרכן של שרצים וכו' · והכא דתלינן בשרצים ולא תלינן באדם טמא דאי (נותן) הוי תלינן באדם טמא הוה להו תקנתא בהשקה כדאמרינן במס' פסחים השיקו ואחר כך הקדישן טהורים כלומר שמניחין הצלוחית במעין דצף על מים חיים ומיד הם טהורים אבל אי תלינן בשרצים לעולם לית להו תקנתא אלא ש"מ סכנתא חמירא מאיסורא · אלא ישתה ויחזור לחורו דלא ידעינן אם שתה אם לאו וספק סכנתא לחומרא: בשלמא רב הונא כשמעתיה כלומר רב הונא דאמר חיישינן בעור נפגמה ואסור הוא דאמר כשמעתיה דאמר בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך וכו' והלא נודע לך דאיפגים סכין וקא אתי ספק [ומוציא] מידי ודאי כלומר אף דודאי יש לנו לומר שעצמות עשה סכין פגום ועוד ספק פגם ספק לא פגם אפ"ה אמרינן דמעור איפגים: ורב חסדא אמר לך עצם ודאי פגים כו' והוי ספק(והוי) ודאי(ועכשיו) ואין ספק מוציא מידי ודאי כלומר דבתר ודאי אזלינן: ונמצא עליו דבר חוצץ · כלומר (כמו) שהספר הוא אמנותו נמצא (עליו כלומר) על בשרו מעט מדיו כו' והא הכא דקא אתי ספק מוציא מידי ודאי כלומר דלא עלתה טבילה עד שיאמר ברי לי: סכין איתרעאי [בהמה לא איתרעאי] כלומר דאיפגים ובהמה עצמה היתה שחוטה שפיר ומשום הכי אמרינן(א) הכא העמד טמא על חזקתו והכא אמרינן בבהמה בחזקת היתר עומדת: עד שיודע לך סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי ומשום הכי אמרינן בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה וכו': מיתיבי שחט וכו' נשמטה הגרגרת כלומר דומפיד: לאו לאיתויי כי האי גוונא כלומר דנמצאת סכין פגומה לאחר שחיטה פסול וקשיא לרב חסדא דאמר כשרה ב) (מ"מ שמא בעצם נפגמה וכו' ומפני שאמר שמא משמע שספיקה כשרה) לא לאיתויי ספק שהה ספק דרס דפסול אלא רב חסדא עדיין הוא אומר דאין ספק מוציא מידי ודאי בסכין וכשרה: מאי

א) נראה דל"ל ומשו"ה אמרינן דבחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה אבל התם גבי טבילה אמרינן העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל · ב) נראה דר"ל דאף אם נימא דבברייתא מיירי בנמצא פגום ולא שיבר בה עצמות דהוי ספק גמור מ"מ קשה לרב חסדא דכיון דרב חסדא אמר שמא בעצם נפגמה משמע דבספק גמור ג"כ כשר דתלינן דבעצם המפרקת נפגמה.